

УДК [373.015.31:7]:[373.016:78]:613

Вікторія Міщанчук

Криворізький державний педагогічний університет

ORCID ID 0000-0002-6463-7786

DOI 10.24139/2312-5993/2025.01/176-192

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті досліджено теоретичні засади формування художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва та обґрунтовано ефективність використання здоров'язберезувальних технологій для формування зазначеного феномена в закладах освіти. Використано методи дослідження, що включають аналіз наукової літератури, узагальнення, класифікації та порівняльний аналіз підходів до формування художньо-творчої компетентності учнів з використанням здоров'язберезувальних технологій на уроках музичного мистецтва.

У результаті дослідження було розглянуто поняття художньої, творчої та художньо-творчої компетентності, їхній зміст і взаємозв'язки, структуру та значення для гармонійного розвитку особистості в контексті сучасної музично-педагогічної освіти. Розглянуто класифікації здоров'язберезувальних технологій. Досліджено вплив казкотерапії, музикотерапії, вокалотерапії, танцювально-рухової терапії та сугестивних технологій на формування художньо-творчої компетентності учнів.

Обґрунтовано значення імпровізації та композиторської діяльності для розвитку самостійного музичного мислення, творчої ініціативи та емоційної виразності учнів. Визначено роль сприятливого навчального середовища, яке забезпечує психоемоційний комфорт, знижує напруження та підвищує мотивацію учнів до творчої діяльності. Результати дослідження можуть бути застосовані для розробки та впровадження ефективних програм з музичного мистецтва, спрямованих на формування художньо-творчої компетентності учнів з використанням здоров'язберезувальних технологій. Окреслено перспективи подальших наукових розвідок, які полягають у розробці нових методів впровадження здоров'язберезувальних технологій на уроках музичного мистецтва та моніторингу їхнього впливу.

Ключові слова: *художньо-творча компетентність учнів, творчий розвиток, урок музичного мистецтва, учні, музично-педагогічна освіта, освітній процес, заклад освіти, здоров'язбереження, здоров'язберезувальні технології.*

Постановка проблеми. Сучасна освітня парадигма спрямована на всебічний розвиток особистості учня, формування його ключових компетентностей, серед яких особливе місце займає художньо-творча компетентність. Ця компетентність забезпечує здатність до самовираження через мистецтво, розвиває емоційний інтелект, критичне мислення та креативність, що є необхідними навичками для

успішної реалізації в сучасному суспільстві. Особливо важливим є формування цих навичок у закладах загальної середньої освіти, де учні отримують базові знання та досвід, що закладають основу для їхнього подальшого особистісного розвитку та свідомого вибору професійного шляху.

У даному контексті художньо-творча компетентність стає не лише засобом естетичного виховання, а й виступає ключовим фактором гармонійного розвитку особистості. Її формування потребує впровадження сучасних підходів, які забезпечують збереження фізичного та психічного здоров'я учнів. Саме тому у сучасних закладах освіти все активніше використовуються здоров'язберезувальні технології. Вони не лише сприяють зміцненню здоров'я, але й створюють сприятливі умови для розвитку творчих здібностей учнів та їх самореалізації під час уроків музичного мистецтва.

Важливим аспектом є впровадження цих технологій у освітній процес, зокрема у викладання музичного мистецтва. Це дає змогу ефективно формувати художньо-творчу компетентність учнів, забезпечуючи розвиток їхньої креативності та емоційної чутливості у комфортному для здоров'я середовищі.

Аналіз актуальних досліджень. Питання формування художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва засобами здоров'язберезувальних технологій є актуальним та багатограним, що відображено у дослідженнях багатьох науковців.

Художньо-творча компетентність як педагогічний феномен досліджується різними науковцями, зокрема Л. Масол, О. Семеновою, О. Гумінською, І. Боднарук, В. Ботузovou, О. Лобовою, М. Пічкур, А. Івершинь, К. Зуб та ін. У їхніх працях розглядаються різні аспекти цього поняття, такі як сутність, структура, компоненти, критерії та особливості формування.

Здоров'язберезувальні технології в освіті є предметом дослідження багатьох науковців, серед яких можна виокремити Т. Андрющенко, О. Богініч, Ю. Бойчук, О. Ващенко, М. Гончаренко, О. Гнізділову, Н. Денисенко, А. Дерябіну, І. Єрохіну, Т. Зінкевич-Євстигнеєву, М. Криву, Ю. Лозинську, Л. Лохвицьку, Л. Рибалко та ін. Вони досліджують сутність, класифікацію, особливості застосування та ефективність різних видів здоров'язберезувальних технологій в освітньому процесі.

Формування художньо-творчої компетентності на засадах здоров'язберезувальних технологій на уроках музичного мистецтва є відносно новим напрямом досліджень. Проте, вже є низка наукових праць, в яких розглядаються різні аспекти цієї проблеми. Зокрема, О. Овчаренко-Пешкова обґрунтовує доцільність поєднання художньо-творчої діяльності та здоров'язберезувальних технологій на уроках музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти. У дослідженні Ван Цзін розглядається підготовка магістрів-вокалістів до художньо-творчої діяльності, а Юйянь Шаоцян акцентує увагу на формуванні вокально-фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах здоров'язберезувальних технологій. Науковиці Н. Овчаренко, О. Самойленко, О. Москва та О. Чеботаренко досліджують впровадження цих технологій у вокальну підготовку майбутніх фахівців, тоді як Л. Косяк аналізує їх художньо-творчий і здоров'язберезувальний потенціал.

Імпровізація та композиторська діяльність як засіб розвитку художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва досліджуються Б. Андрейчиком та іншими науковцями. Аналіз актуальних досліджень показує, що, незважаючи на значний внесок науковців у розробку проблеми формування художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва, аспекти використання здоров'язберезувальних технологій у даному процесі залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є дослідження теоретичних засад формування художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва та обґрунтування ефективності використання здоров'язберезувальних технологій для формування зазначеного феномена в закладах освіти.

Методи дослідження. У ході дослідження було здійснено аналіз наукової літератури з метою визначення сутності та структури художньо-творчої компетентності учнів, а також можливостей використання здоров'язберезувальних технологій у музично-педагогічній освіті. Для систематизації отриманих даних застосовано методи узагальнення, класифікації здоров'язберезувальних технологій за цільовим призначенням, видами діяльності та формами організації. Також проведено порівняльний аналіз підходів до формування художньо-творчої компетентності учнів та впровадження здоров'язберезувальних технологій на уроках музичного мистецтва в закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Однією з ключових компетентностей, що формуються на уроках музичного мистецтва, є художньо-творча компетентність. Вона не лише сприяє розвитку естетичного світогляду учнів, а й відіграє важливу роль у гармонійному розвитку особистості. Для глибшого розуміння процесу її формування варто розглянути поняття художньої, творчої та художньо-творчої компетентності.

Аналіз наукових джерел дозволив засвідчити, що художню компетентність дослідники трактують як здатність особистості самостійно вирішувати художні завдання, інтерпретувати твори різних видів і жанрів, а також застосовувати набуті мистецькі знання у практичній діяльності. Так, Т. Турчин визначає художню компетентність як вираження творчого потенціалу в різноманітних видах художньої діяльності, вміння аналізувати мистецькі твори та розрізняти їх за стилем, жанром і формою (Турчин, 2015, с. 62). Водночас, Л. Масол розглядає її як здатність особистості користуватися набутими художніми знаннями та навичками, а також як вміння застосовувати мистецький досвід відповідно до загальнолюдських естетичних цінностей та власних світоглядних орієнтирів (Масол, 2006, с. 246).

Дослідниця О. Семенова виокремлює структуру художньої компетентності, до якої входять такі показники, як: художня грамотність (це сукупність теоретичних знань, за допомогою яких набуваються практичні вміння та навички); художнє сприйняття (процес відтворення особистістю творів мистецтва, що втілюється як результат духовної діяльності); художні вміння (практичне використання раніше набутого художнього досвіду) (Семенова, 2015, с. 223). Ці складові відіграють важливу роль у формуванні творчого потенціалу учня.

Науковці визначають творчу компетентність як здатність особистості вирішувати типові та нетипові завдання мистецького навчання нестандартними підходами, що передбачає вміння генерувати ідеї, висувати гіпотези, фантазувати, критично мислити, бачити протиріччя, долати інертність мислення, адаптувати знання до нових ситуацій (Бондар, 2001, с. 32).

Ефективний розвиток творчих здібностей учня значною мірою визначається рівнем мотивації вчителя та його здатністю до креативного підходу в педагогічній діяльності. Наукові дослідження, зокрема роботи С. Сисоєвої, зосереджуються на закономірностях формування творчої особистості, механізмах її саморозвитку в освітньому процесі, а також на

створенні сприятливих психолого-педагогічних умов для розкриття потенціалу учнів (Сисоєва, 2006, с. 83). Вона наголошує, що навіть в умовах кризових ситуацій, таких як війна, творчість сприяє розвитку особистості, її індивідуальних якостей, стимулює повернення людини до життя та радості (Сисоєва, 2024, с. 34).

На думку М. Явоненко, творча компетентність постає сукупністю специфічних знань, умінь і навичок, які реалізуються в житті та практиці й необхідні для здійснення успішної творчої діяльності. Дослідниця виділяє такі ключові ознаки творчої компетентності, як здатність генерувати ідеї, висувати гіпотези та фантазувати. Окреслені характеристики водночас є складниками поетапного творчого процесу (Явоненко). О. Дубасенюк розширює підхід до розуміння творчої компетентності, підкреслюючи роль гнучкості мислення, інтуїції та сприйнятливості до нових ідей (Дубасенюк, 2016, с. 112).

Науковиця О. Отич зазначає, що розвиток творчої особистості можливий за наявності сформованої мотивації. Вона вважає, що творчий потенціал розвивається лише тоді, коли особистість стає відповідальною і заохоченою власним саморозвитком і усвідомлено працює над розвитком своєї творчої індивідуальності (Отич, 2010, с. 64).

У контексті музичної освіти важливим є вплив мистецтва на емоційний стан учнів. На думку О. Лобової, уроки музичного мистецтва для учнів загальної середньої освіти мають значний вплив на творчий розвиток дитини, що пов'язано з образною природою музики із притаманним їй впливом безпосередньо на психоемоційний стан особистості (Лобова, 2016, с. 111).

О. Гумінська наголошує, що першим кроком до творчості для учнів можуть стати такі форми роботи, як створення власного сценарію інсценізації пісні, написання елементарного музичного супроводу, вправи для розспівування та підголосків. Саме ці види діяльності здатні пробудити в дітях бажання створювати власні інтерпретації музичних творів (Гумінська, 2008, с. 54).

На думку І. Боднарук, творчість учнів на уроках музичного мистецтва розкривається через залучення до пізнавально-пошукової діяльності, оскільки мотивує учнів до дослідження та відкриття нових граней власної особистості за допомогою музичного мистецтва (Боднарук, 2021).

Таким чином, реалізація творчого потенціалу учня може бути ефективною тільки за умови сформованої художньо-творчої

компетентності. Вивчення даного феномену засобами музичного мистецтва стало предметом досліджень науковців В. Ботузової, О. Лобової, Л. Масол, О. Семенової та ін.

О. Лобова і В. Ботузова розглядають художньо-творчу компетентність у контексті культурної та мистецько-творчої компетентностей (Лобова, Ботузова, 2024, с. 88). О. Семенова зазначає, що до складу художньо-творчої компетентності входять такі основні компетентності: творчо-педагогічна і художньо-творча (Семенова, 2015, с. 223).

На думку, М. Пічкур, художньо-творчу компетентність можна трактувати як універсальну якість особистості, яка виявляється в дотриманні та доцільному використанні засобів і прийомів гармонізації твору (Пічкур, 2012, с. 86).

Так, А. Івершинь розглядає художньо-творчу компетентність як комплексну характеристику, яка направлена на забезпечення результативності освітнього процесу та передачі художньо-творчого досвіду. Дослідниця виділяє такі компоненти художньо творчої компетентності: емоційно-мотиваційній; когнітивний; змістовий; ціннісний; діяльнісно-творчий (Івершинь, 2019, с. 80–81).

Слід зазначити, що художньо-творча компетентність знаходить своє втілення у художньо-творчій діяльності, яку науковець К. Зуб визначає як специфічний вид естетичної діяльності, продуктами якої є твори мистецтва (Зуб, 2011, с. 141).

У дослідженнях Ван Цзін наголошується на тому, що «для реалізації художньо-творчої діяльності необхідно мати специфічні особистісні характеристики суб'єкта діяльності, який виступає у ролі творця нового – це, перш за все, образне мислення, художньо-творча уява, художньо-творча фантазія, креативність у вирішенні творчих завдань, прагнення до естетично-гуманістичної трансформації себе та оточення, емпатійності, лабільності тощо» (Ван Цзін, 2023, с. 112).

Художньо-творча діяльність є специфічною та розглядається, з одного боку як така діяльність, яка втілюється у створенні творів мистецтва, з іншого – у процесі творення, яке спирається на здатність сприймати та викликати різні за силою та глибиною почуття (Шаоцян Юйань, 2022, с. 54).

О. Лобова і В. Ботузова тлумачать художньо-творчу компетентність дітей дошкільного віку як набуту характеристику особистості, які втілюється в реалізації творчого потенціалу дитини

практичними засобами, на основі здобутих знань, умінь, навичок під час мистецької освіти, а також специфічного художнього досвіду (Лобова, Ботузова, 2024, с. 90). Дослідниці виокремлюють три складові художньо-творчої компетентності:

1) мотиваційний, що охоплює зацікавленість дитиною мистецькою діяльністю, прагнення до творчого самовираження, отримання емоційного задоволення від власної художньої творчості;

2) репродуктивний, який передбачає засвоєння знань, умінь і навичок, відповідних віковим особливостям дитини та вимогам освітніх програм, що стосуються різних видів мистецтва;

3) продуктивний, який направлений на творчу реалізацію здобутих знань, умінь і навичок, творчого досвіду й художнього потенціалу дітей в різних видах мистецької діяльності (Лобова, Ботузова, 2024, с. 90).

Дослідниця О. Семенова зазначає, що сутність художньо-творчої компетентності полягає в здатності індивідуальності відтворювати оригінальні ідеї в матеріалі відповідними засобами на основі володіння вербально-образною, образностильовою, стратегічною та продуктивно-образною компетентностями (Семенова, 2014, с. 194).

Як зазначає О. Овчаренко-Пешкова, формування художньо-творчої компетентності учнів ґрунтується на кількох важливих методологічних підходах: гуманно-естетичному, культурологічному та технологічному. Поєднання цих підходів сприяє формуванню цілісної системи теоретичних засад і принципів, необхідних для формування означеного феномена (Овчаренко-Пешкова, 2024, с. 63).

О. Овчаренко-Пешкова зауважує, що культурологічний підхід відіграє важливу роль у розвитку художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва. Він передбачає засвоєння культурних цінностей, формування усвідомлення себе як особистості з високим рівнем культурної обізнаності. Ознайомлення зі світовою художньою спадщиною включає вивчення творчості митців різних епох і їхнього внеску в мистецтво. Дослідниця підкреслює, що культурологічний підхід тісно взаємопов'язаний із творчим, оскільки розуміння мистецьких надбань минулого сприяє формуванню художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва (Овчаренко-Пешкова, 2024, с. 64).

Зважаючи на актуальність розвитку художньо-творчої компетентності учнів в закладах освіти, важливим є створення

сприятливого середовища для навчання на уроках музичного мистецтва, що забезпечує їхній психоемоційний комфорт. У цьому аспекті особливу роль відіграють здоров'язберезувальні технології, що спрямовані на збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я здобувачів освіти.

Проблематика впровадження здоров'язберезувальних технологій у систему освіти є предметом досліджень багатьох науковців, серед яких можна виокремити Т. Андрющенко, О. Богініч, Т. Бойченко, Ю. Бойчук, О. Ващенко, М. Гончаренко, О. Гнізділову, А. Дерябіну, І. Єрохіну, Т. Зінкевич-Євстигнеєву, М. Криву, Ю. Лозинську, Л. Лохвицьку, Л. Рибалко та ін.

У наукових працях існують різні тлумачення поняття «здоров'язберезувальні технології». Так, за О. Дерябіною, здоров'язберезувальні технології в освітньому процесі є комплексом заходів, що включають взаємодію та взаємозв'язок різних аспектів навчального середовища, спрямованих на підтримку та зміцнення здоров'я учнів протягом усього періоду їхнього навчання та розвитку (Дерябіна, 2022, с. 7).

М. Крива та Ю. Лозинська стверджують, що здоров'язберезувальні технології представляють собою «сукупність методів, прийомів, засобів, які націлені на здоров'язбереження дітей» (Крива, Лозинська, 2023, с. 215). Водночас автори наголошують на важливості активної взаємодії та співпраці всіх учасників освітнього процесу для створення здоров'язберезувального середовища, яке сприяє адаптації учнів до освітнього простору, формуванню позитивного психологічного клімату та зниженню рівня захворюваності. У такому середовищі учні можуть задовольняти свої фізіологічні, психологічні, соціальні, когнітивні та естетичні потреби, що сприяє їхньому всебічному розвитку та підвищенню ефективності освітнього процесу (Крива, Лозинська, 2023, с. 215).

З точки зору Л. Рибалко, здоров'язберезувальні технології представляють собою системний метод формування цілей, розробки змісту, методів, засобів навчання та виховання, спрямованих на підвищення рівня здоров'я кожної окремої особистості. Вони орієнтовані на розвиток компетенцій, пов'язаних із збереженням і зміцненням здоров'я, а також на створення сприятливого освітнього середовища, яке підтримує здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Особливого значення набуває моніторинг стану здоров'я учнів, що дозволяє забезпечити ефективність таких технологій (Рибалко, 2022, с. 14).

У сфері музичної освіти особливості впровадження здоров'язберезувальних технологій досліджували такі науковці, як Л. Косяк, Н. Кьон, О. Лобова, Н. Овчаренко, О. Самойленко, О. Москва та О. Чеботаренко, О. Овчаренко-Пешкова, Юйань Шаоцян та ін. Як зазначає науковець Юйань Шаоцян, використання здоров'язберезувальних технологій в освітній системі як таких, що забезпечують досягнення мети і вирішення нарізних завдань на засадах збереження й зміцнення здоров'я суб'єктів освітнього процесу (Юйань Шаоцян, 2022).

Завдяки науковим дослідженням і практичним напрацюванням розроблено широкий спектр технологій, які сприяють покращенню фізичного, психоемоційного та соціального благополуччя здобувачів освіти. Попри різноманіття підходів, на сьогодні не існує єдиної загальноприйнятої системи класифікації здоров'язберезувальних технологій. Дослідники (Т. Андрющенко, О. Ващенко, М. Гончаренко, В. Деркунська, С. Свириденко, О. Юрчук та ін.) використовують різні критерії, формуючи власні підходи до їх систематизації. Т. Андрющенко визначає основним критерієм класифікації розвиток життєвих навичок, пов'язаних із підтримкою фізичного, психосоціального та духовного здоров'я.

Науковиця О. Ващенко використовує функціональний підхід, поділяючи здоров'язберезувальні технології за їхньою метою та практичним застосуванням на: здоров'язберігальні – створення безпечних умов; оздоровчі – фізична активність, гімнастика, масаж, загартування, технології навчання здоров'ю – формування знань, умінь і навичок для підтримки здоров'я та виховання культури здоров'я (розвиток відповідального ставлення до власного здоров'я) (Крива, Лозинська, 2023, с. 213).

О. Гнізділова та С. Бурсова виокремлюють три основні групи здоров'язберезувальних технологій, що використовуються в освітньому процесі, як: *фізкультурно-оздоровчі*, які передбачають гімнастичні комплекси, вправи для розвитку рухової активності, оздоровчі системи, масажні техніки; *лікувально-профілактичні* – використання природних засобів підтримки здоров'я (фітотерапія, аромотерапія, вітамінотерапія) та методів загартування організму; *технології забезпечення оптимального психічного і соціального здоров'я* – арт-терапія, кольоротерапія, музична терапія, ігрова терапія, сміхотерапія та релаксаційні техніки (аутогенне тренування, психогімнастика). На думку

дослідниць, комплексне впровадження цих методик у закладах освіти сприяє зміцненню здоров'я дітей, полегшує їхню адаптацію до навчального середовища та формує позитивне ставлення до здорового способу життя (Гнізділова, Бурсова, 2017).

У науковому дослідженні Юйань Шаоцян, присвяченому проблемі формування вокально-фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах здоров'язберезувальних технологій, визначається їх кілька різновидів, а саме: *саногенні та валеологічні* – спрямовані на розвиток фізичної активності, загартування та формування мотивації до здорового способу життя; *арт-терапевтичні* (загальнооздоровчі, психологічнокорекційні, сугестопедичні) – використовуються для психологічної корекції, розвитку емоційної стійкості та творчих здібностей; *музично-терапевтичні* – допомагають підтримувати психологічне благополуччя, сприяють вдосконаленню особистісних якостей, підвищенню рівня готовності до виконавсько-сценічної й педагогічної діяльності; *вокалотерапевтичні* – забезпечують збереження здоров'я голосового апарату та профілактику вокальних перевантажень; *педагогічно-орієнтовані* – використовуються у навчанні школярів співу та сприяють покращенню їхнього здоров'я. Таким чином, застосування зазначених технологій у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва сприяє збереженню їхнього здоров'я, підвищенню ефективності освітнього процесу та виконавсько-педагогічної діяльності (Юйань Шаоцян, 2022).

Акцентують свою увагу на важливості застосування здоров'язберезувальних технологій у процесі вокальної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичної освіти й дослідники Н. Овчаренко, О. Самойленко, О. Москва та О. Чеботаренко Вони наголошують, що навчання вокальному мистецтву пов'язане зі значними фізичними та психоемоційними навантаженнями, які потребують постійного врахування стану здоров'я студентів. Здоров'язберезувальні технології спрямовані на запобігання перенапруженню голосового апарату, розвиток правильних дихальних навичок і формування психоемоційної стійкості. Науковиці враховують високу інтенсивність освітнього процесу, що включає активну роботу голосу, а також вплив стресів, пов'язаних із творчою діяльністю та публічними виступами. Завдяки впровадженню таких технологій досягається гармонійне поєднання професійного зростання студентів із турботою про їхнє здоров'я (Ovcharenko, Samoilenko, Moskva & Chebotarenko, 2020).

Л. Косяк у своїх дослідженнях аналізує художньо-творчий та здоров'язберезувальний потенціал вокального навчання і зазначає, що впровадження здоров'язберезувальних технологій у процес підготовки студентів та учнів є одним із найефективніших підходів. Дослідниця наголошує, що ці технології не лише мінімізують негативний вплив освітнього процесу на фізичний і психоемоційний стан студентів, а й сприяють розвитку їхньої активності та творчого мислення (Косяк, 2024).

До основних методів здоров'язберезувальних технологій Л. Косяк відносить: *фізичні вправи* (розробляються та використовуються з урахуванням особливостей вокального апарату), *логоритмічна гімнастика* (допомагає тренувати дихання, координацію рухів і голосові зв'язки), *методи ритмотерапії*, (сприяють психологічній стабільності та розвитку музичного чуття) (Косяк, 2024).

У своїх працях О. Овчаренко-Пешкова обґрунтовує доцільність поєднання художньо-творчої діяльності та здоров'язберезувальних технологій на уроках музичного мистецтва, оскільки їх інтеграція сприяє формуванню художньо-творчої компетентності учнів. Вона стає основою не лише для розкриття їхнього творчого потенціалу, а й для формування активної життєвої позиції, орієнтованої на саморозвиток і самореалізацію (Овчаренко-Пешкова, 2023).

Дослідниця О. Овчаренко-Пешкова акцентує увагу на терапевтичному впливі художньо-творчої діяльності в освітньому процесі на емоційний стан і творчий розвиток особистості. До них належать казкотерапія, музикотерапія та її різновид – вокалотерапія, танцювально-рухова та артистична терапія, а також сугестивні технології. Зокрема, казкотерапія передбачає створення учнями власних музичних сюжетів, образів і мелодій, що сприяє розвитку уяви та творчого мислення. Музикотерапія сприяє гармонізації емоційного стану через слухання, аналіз і інтерпретацію музичних творів. Вокалотерапія поєднує в собі вправи та творчі завдання, що розвивають голос, співоче дихання, художньо-образну уяву та креативне мислення й допомагають подолати психофізіологічні бар'єри. Танцювально-рухова терапія формує пластичність рухів і здатність передавати художні образи через жести і міміку. Сугестивні технології, у свою чергу, сприяють емоційно-вольовій саморегуляції та розвитку креативного мислення в стресових ситуаціях (Овчаренко-Пешкова, 2023, с. 45–46). Їхнє застосування в освітньому процесі, зокрема на уроках музичного мистецтва, особливо важливе,

оскільки вони не лише активізують творчі здібності, а й забезпечують психологічний комфорт учнів.

У руслі нашого дослідження доцільним є застосування сугестивних технологій у музично-педагогічній освіті, які є складовою здоров'язберезувальних технологій. Використання прийомів навіювання у викладанні музичного мистецтва допомагає створити емоційно комфортне освітнє середовище, що сприяє не лише ефективному засвоєнню знань, а й зниженню психоемоційного навантаження – ключового аспекту здоров'язбереження. Зауважимо, що сугестивні технології активізують емоційне сприйняття музичних творів, розвивають уяву, підвищують мотивацію учнів і сприяють формуванню їхньої художньо-творчої компетентності. Вони також позитивно впливають на психофізичний стан, допомагаючи знизити тривожність, покращити концентрацію уваги та створити умови для гармонійного розвитку особистості. Окрім того, застосування лінгвістичних, паралінгвістичних та екстралінгвістичних засобів навіювання дає змогу створювати емоційно насичені ситуації (відчуття успіху, захоплення, здивування), що значно підсилює мотивацію здобувачів освіти і підвищує їхній інтерес до навчання (Міщанчук, 2018).

Зауважимо, що імпровізація та композиторська діяльність відіграють ключову роль у формуванні художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва. Вони сприяють не лише кращому розумінню музичної мови, а й активному творчому самовираженню, формуючи здатність до експериментування, інтерпретації та самостійного музичного мислення.

Як зазначає Б. Андрейчик, використання цих методів має бути поступовим, щоб залучити учнів із різним рівнем підготовки до творчої діяльності. Варто починати навчання імпровізаційних навичок з роботи над мелодичною лінією, використовуючи дитячий фольклор, а потім долучати елементи композиторської діяльності – до варіювання мелодії, гармонійних експериментів і створення власних композицій. Важливо, щоб учні мали чітке уявлення про художній образ музичного твору, а далі вони вже вчать передавати характерні особливості образу через вибір тембру, регістру, ритму, динаміки та гармонії. Початковий етап варто будувати на роботі з ритмом (метод «ритмічного відлуння», створення шумового оркестру), що формує ансамблеве мислення. Використання в освітньому процесі сучасних музичних технологій допомагають учням розвивати інтерпретаційні та

композиторські навички, знижуючи психоемоційне навантаження та покращуючи їхню концентрацію. Важливим аспектом є вибір яскравого, доступного репертуару, що відповідає віковим і психоемоційним особливостям учнів (Андрейчик, 2023, с. 19–20),

Таким чином, впровадження імпровізаційних і композиторських методів у музично-педагогічну освіту не лише розвиває творче мислення учнів, а й покращує їхній психоемоційний стан, допомагаючи знизити тривожність, підвищити увагу та стимулювати креативне самовираження. Це дозволяє учням не просто засвоювати музичні знання, а й стати активними творцями музичних композицій, розкриваючи власну індивідуальність.

Висновки. За результатами дослідження висвітлено погляди науковців на сутність художньо-творчої компетентності учнів, її структурні компоненти та формування цього феномена засобами музичного мистецтва. Проведений аналіз здоров'язберезувальних технологій в освітньому процесі показав, що їх використання сприяє створенню комфортного середовища для навчання, зниженню психоемоційного навантаження та підвищенню мотивації учнів до творчої діяльності.

Також розглянуто різні підходи до класифікації здоров'язберезувальних технологій в освіті й музично-педагогічній зокрема. Було визначено, що казкотерапія, музикотерапія та її різновид вокалотерапія, танцювально-рухова терпія та ін. виступають ефективними засобами формування художньо-творчої компетентності учнів, гармонізації їхнього емоційного стану та розвитку креативного мислення. А сугестивні технології, що базуються на методах навіювання, позитивного самосприйняття та створення емоційно насичених ситуацій, також сприяють підвищенню рівня мотивації учнів та їхньому психоемоційному комфорту під час занять музичним мистецтвом, що, в свою чергу, сприяє здоров'язбереженню.

Здійснений аналіз імпровізаційної та композиторської діяльності у формуванні художньо-творчої компетентності підтвердив, що їх поступове впровадження (від ритмічних вправ, різного роду варіювань до створення власних музичних композицій) сприяє розвитку самостійного музичного мислення, творчої ініціативи та емоційної виразності. Використання ж сучасних цифрових технологій у процесі музичного навчання значно розширює можливості учнів щодо музичної творчості, підвищуючи зацікавленість учнів.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у розробці нових методів впровадження здоров'язберезувальних технологій для формування художньо-творчої компетентності учнів, моніторингу впливу зазначених технологій на їх психофізіологічний стан та успішність на уроках музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрейчик, Б. О. (2023). Методичні засади формування культурної компетентності учнів у процесі композиторської творчості в закладах загальної середньої освіти. *Південноукраїнські мистецькі студії. Актуальні проблеми мистецької педагогіки*, 2 (3), 17–20. (Andreichyk, B. O. (2023). Methodological principles of forming students' cultural competence in the process of composing in general secondary education. *South Ukrainian art studios. Actual problems of art pedagogy*, 2 (3), 17–20).
- Боднарук, І. М. (2021). Організація художньо-творчої діяльності учнів на уроках музичного мистецтва. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2(101), 2, 6–13. (Bodnaruk I. M. (2021). Organization of artistic and creative activity of pupils at music lessons. *Spirituality of the individual: methodology, theory and practice*, 2(101), 2, 6–13).
- Бондар, С. П. (Ред.). (2001). *Гуманізація процесу навчання в школі*. Київ: Стилос. (Bondar, S. P. (Red). (2001). *Humanization of the learning process at school*. Kyiv: Stylos).
- Ван Цзін. (2023). Проблема підготовки магістрів-вокалістів до художньо-творчої діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Теорія і методика мистецької освіти*, 29, 107–115. (Van Tszin. (2023). *The problem of training masters vocalists for artistic and creative activity. Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Theory and methods of art education*, 29, 107–115).
- Гнізділова, О. А., Бурсова, С. С. (2017). Використання здоров'язберезувальних технологій у період адаптації дітей до дошкільного навчального закладу. *Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження*, Ю. Д. Бойчук (ред.), (сс. 361–367). Харків: Вид. Рожко С. Г. (Hnizdilova, O. A., Bursova, S. S. (2017). The use of health-saving technologies in the period of adaptation of children to preschool educational institution. *In General theory of health and health protection*, Y. D. Boychuk (Ed.), (pp. 361–367). Kharkiv: Rozhko S.G. Publishing house).
- Гумінська, О. (2008). *Уроки музики в загальноосвітній школі*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. (Huminska, O. (2008). *Music lessons in secondary school*. Ternopil: Educational book – Bogdan).
- Дерябіна, А. К. (2022). *Активізація мозкової діяльності засобами здоров'язберезувальних технологій на уроках у початковій школі*. Кременчук. (Deriabina, A. K. (2022). *Activation of brain activity by means of health-saving technologies in primary school lessons*. Kremenchuk).
- Дубасенюк, О. А. (2016). *Методологія та методи наукового дослідження*. Житомир: Полісся. (Dubasenyuk, O. A. (2016). *Methodology and methods of scientific research*. Zhytomyr: Polissia).

- Зуб, К. К. (2011). Художньо-творча діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського*. 1, 33, 140–143. (Zub, K. K. (2011). Artistic and creative activity of the future teacher of musical art. *Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after V.O. Sukhomlynsky*. 1, 33, 140–143).
- Івершинець, А. Г. (2019). Художньо-творча компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 5(69), 78–83. (Ivershynets, A. H. (2019). Artistic and creative competence of future preschool teachers as a pedagogical problem. *Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University*. 5(69), 78–83).
- Косяк, Л. І. (2024). Художньо-творчий та здоров'язберезувальний потенціал вокального навчання студентів та учнів. *Наукові записки. Педагогічні науки*. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 214, 202–206. (Kosiak, L. I. (2023). Artistic, creative and health-preserving potential of vocal training of students and pupils. *Scientific notes. Pedagogical sciences*. Kropyvnytskyi: Central Ukrainian State University named after Volodymyr Vynnychenko, 214, 202–206). DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-214>
- Крива, М. В., Лозинська, Ю. В. (2023). Здоров'язберезувальні технології в освітньому просторі початкової школи. *Теорія і методика виховання*, 63, 1, 211–215. (Kryva, M. V., Lozynska, Yu. V. (2023). Health-saving technologies in the educational space of primary school. *Theory and methods of education*, 63, 1, 211–215).
- Лобова, О. (2016). Музично-творчий розвиток молодших школярів засобами музично-рухливої діяльності. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*, 2 (53), 109–113. (Lobova, O. (2016). Musical and creative development of younger schoolchildren by means of musical and moving activities. *Scientific bulletin of V. O. Sukhomlynskyi MNU*, 2 (53), 109–113).
- Лобова, О., Ботузова, В. (2024). Художньо-творча компетентність і педагогічні умови її формування в дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3, 87–96. (Lobova, O., Botuzova, V. (2024). Artistic and creative competence and pedagogical conditions of its formation in children of senior preschool age. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 3, 87–96).
- Масол, Л. М. (2006). *Загальна мистецька освіта: теорія і практика*. Київ: Промінь. (Masol, L. M. (2006). *General art education: Theory and practice*. Kyiv: Promin).
- Міщанчук, В. М. (2018). Теоретико-методичні засади музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з використанням сугестивних технологій. *Музична освіта: філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси*, Н. А. Овчаренко (ред.), Я. В. Шрамко (ред.), (сс. 247–280). Кривий Ріг: ФО-П Чернявський Д.О. (Mishchanchuk V. M. (2018). Theoretical and Methodological Foundations of Music Performance Training of Future Music Teachers with the Use of Suggestive Technologies. *In Music education: philosophical, art historical and pedagogical emphasis*, N.A. Ovcharenko (ed.), Y.V. Shramko (ed.), (pp. 247–280). Kryvyi Rih: FO-P Chernyavsky D.O.).

- Овчаренко-Пешкова, О. С. (2023). Здоров'язбережувальні технології як засіб формування художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва. *Південноукраїнські мистецькі студії. Актуальні проблеми мистецької педагогіки*, 2 (3), 43–48. (Ovcharenko-Pieshkova, O. S. (2023). Health-saving technologies as a means of forming students' artistic and creative competence in music lessons. *South Ukrainian art studios. Actual problems of art pedagogy*, 2 (3), 43–48).
- Овчаренко-Пешкова, О. С. (2024). Методологічні засади формування художньо-творчої компетентності учнів на уроках музичного мистецтва. *Південноукраїнські мистецькі студії. Актуальні проблеми мистецької педагогіки*, 2, 62–66. (Ovcharenko-Pieshkova, O. S. (2024). Methodological principles of forming artistic and creative competence of students in music lessons. *South Ukrainian art studios. Actual problems of art pedagogy*, 2, 62–66).
- Отич, О. (2010). Розвиток творчої індивідуальності особистості засобами хореографічного мистецтва. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2, 62–70. (Otych, O. (2010). Development of creative individuality of personality by means of choreographic art. *Adult education: theory, experience, prospects*, 2, 62–70).
- Пічкур, М. (2012). Оволодіння засобами композиції – об'єктивна передумова формування художньо-творчої компетентності майбутнього дизайнера. *Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи*, 86–89. (Pichkur, M. (2012). Mastery of the means of composition is an objective prerequisite for the formation of the artistic and creative competence of a future designer. *Theoretical and methodological aspects of art education: achievements, problems and prospects*, 86–89).
- Рибалко, Л. М. (2022). Технології здоров'язбереження як наукова проблема. *Технології здоров'язбереження: теорія і практика*, Л. М. Рибалко (ред.), (сс. 6–24). (Health technologies as a scientific problem. *Technologies of health care: theory and practice*, L. M. Rybalko (ed.), (pp. 6–24).
- Семенова, О. (2014). Сутність та специфіка художньо-творчої компетентності як запорука професіоналізму вчителя образотворчого мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 10 (3), 190–196. (Semenova, O. (2014). The essence and specificity of artistic and creative competence as a guarantee of professionalism of the fine arts teacher. *Problems of training a modern teacher*, 10 (3), 190–196).
- Семенова, О. (2015). Художньо-творча компетентність майбутнього вчителя образотворчого мистецтва: теоретичний аспект. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 124, 221–224. (Semenova, O. (2015). Artistic and creative competence of the future art teacher: theoretical aspect. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Pedagogical Sciences*, 124, 221–224).
- Сисоєва, С. (2024). Феномен музичної творчості в контексті збереження здоров'я учні в умовах воєнного стану. *Освітологія*, 13, 30–38. (Sysoeva, S. (2024). The Phenomenon of Musical Creativity in the Context of Preserving the Health of Students under Martial Law. *Education*, 13, 30–38).
- Сисоєва, С. (2006). *Основи педагогічної творчості*. Київ: Міленіум. (Sysoeva, S. (2006). *Basics of pedagogical creativity*. Kyiv: Millennium).
- Турчин, Т. (2015). *Педагогіка мистецтва*. Чернігів: Видавець Лозовий В. (Turchyn, T. (2015). *Pedagogy of Art*. Chernihiv: Publisher Lozoviy V.).

Шаоцян, Юйань. (2022). *Формування вокально-фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах здоров'язберезувальних техно-логій* (дис. ... д-ра філ.: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Одеса. (Shaoqiang, Yuan (2022). *Formation of vocal and professional competence of future teachers of musical art on the basis of health-saving technologies* (PhD). Odesa).

Явоненко, М. *Творча компетентність особистості як запорука її життєвого успіху*. Режим доступу: http://tdo.at.ua/publ/rozvitok_tvorchosti/tvorcha_kompetentnist/4-1-0-12 (lavonenko, M. Retrieved from: http://tdo.at.ua/publ/rozvitok_tvorchosti/tvorcha_kompetentnist/4-1-0-12).

Ovcharenko, N., Samoilenko, O., Moskva, O., & Chebotarenko, O. (2020). Innovative Technologies in Vocal Training: Technological Culture Formation of Future Musical Art Teachers. *Journal of History Culture and Art Research*, 9(3), 115–126. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i3.2729> (Web of Science).

SUMMARY

Mishchanchuk Viktoriia. Theoretical basis of forming students' artistic-creative competence at music art lessons using health-saving technologies.

The article explores theoretical basis of forming students' artistic-creative competence at music art lessons. The research methods include analysis of scientific literature, generalization, classification and comparative analysis of approaches to forming students' artistic-creative competence using health-saving technologies at music art lessons.

The study examined concepts of artistic, creative and artistic-creative competence, their content and interrelations, structure and significance for harmonious development of personality in context of modern music-pedagogical education. The classifications of health-saving technologies based on their purpose, types of activities and forms of organization were considered. The study investigated the impact of fairy-tale therapy, music therapy, vocal therapy, dance-movement therapy and suggestive technologies on the development of students' artistic-creative competence at music art lessons within educational institutions. Special attention was given to suggestive technologies, which are based on methods of suggestion, positive self-perception and creation of emotionally rich situations.

The significance of improvisation and composition in fostering independent musical thinking, creative initiative and students' emotional expressiveness were substantiated. The article proposes to use modern digital technologies at music art lessons, which significantly expand students' opportunities for musical creativity, increasing their engagement and interest in the educational process. The role of health-saving technologies in creating emotionally favorable environment was highlighted, as they enhance quality of educational process, reduce stress levels, harmonize students' psycho-emotional state and promote their activity and creative thinking.

The research results can be applied to development and implementation of effective music education programs aimed at fostering students' artistic-creative competence using health-saving technologies. The article describes prospects for further scientific research which are based on development of new methods for implementing health-saving technologies at music art lessons and monitoring their effects.

Key words: students' artistic-creative competence, creative development, music art lesson, students, music-pedagogical education, educational process, educational institution, health-saving, health-saving technologies.